

עין יצחק

פינת ההלכה השבועית
מאת מרן הראשון לציון

הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א
בעל ה'ילקוט יוסף'

פר' פנחס תשע"ט | גליון מס' 144

כתיבה: הרב מרדכי גור | עריכה: הרב יצחק קורלנסקי

תיקון רכב במוסך של גויים

האם מותר למסור הרכב בערב שבת? | איסור אמירה לנכרי | טעמי האיסור | שליחות בנכרי לחומרא | אמירה לנכרי מערב שבת | כשאין היהודי אומר לגוי לבצע בשבת | האם צריך מרווח זמן לביצוע המלאכה בחול?

ואם כן, לכאורה כאשר אומר לגוי שידליק לו את החשמל, הרי אין הגוי שליח של היהודי, כי אין שליחות לנכרי. מכל מקום, כתב רש"י, שחכמים החמירו בזה, ולכן אסור לומר לגוי לעשות מלאכה עבורו בשבת.

אמירה לנכרי מערב שבת

איסור אמירה לגוי לעשות לו מלאכה בשבת, שייך גם כשאומר לו לפני שבת שיעשה מלאכתו בשבת, וכמו שכתב הרמב"ם (שם) שאסור לומר לגוי לעשות לנו מלאכה בשבת, אף על פי שאין הגוי מצווה על שמירת שבת, ואף על פי שאומר לו כן קודם השבת, ואף על פי שאינו צריך לאותה מלאכה אלא רק לאחר השבת, מכיון שאומר לו לעשות המלאכה בשבת, הוא איסור "שבות" דרבנן, מדברי סופרים, והוא כדי שלא תהיה השבת קלה בעיניהם ויבואו לעשות מלאכה בעצמם.

וכן כתב בתשובת מהר"ם מרוטנבורג (דפוס פראג, סי' רב) שיש בני אדם הסבורים שאיסור אמירה לגוי הוא דוקא כשהאמירה היא בעצם יום השבת, מדברי הפסוק "ממצוא חפציו ודבר דבר", אבל כשהאמירה קודם השבת מותר, וטועים הם, דמוכח בגמרא שגם כשהאמירה לגוי לעשות מלאכה היא קודם השבת, אסור.

וכן פסק בעל הלכות גדולות (שבת פ"א, יז ע"ב). וכן פסק רב סעדיה גאון (הובא בפסקי הרא"ש בבא מציעא פ"ז סי' ה) שאסור ליהודי לומר לגוי בערב שבת "הילך מעות וקנה לי חפץ בשבת", אפילו שקנייה הוא שבות מדרבנן, אסור לומר לו לעשות אפילו מלאכות האסורות מדרבנן. ואמנם ישנם אופנים שמתירים איסור שבות, אך לא בכל אופן. וכן פסק הרא"ש (שבת פ"א סי' לו), המאירי (שבת קל ע"א), הריטב"א (שבת קנ"ג ע"א), הנימוקי יוסף (בבא מציעא ז ע"א) בשם הרשב"א והר"ן. וכן פסק מרן בשולחן ערוך (סי' שז סעי' ב-ג).

כשאין היהודי אומר לגוי לבצע בשבת

אולם כל זה כשהיהודי אומר לגוי בערב שבת שיעשה מלאכתו בשבת, אבל אם אינו אומר לו לעשות את המלאכה בשבת, אלא מוסר לו את הרכב וכיו"ב, וקבע לו שכר מסויים על המלאכה שיעשה, מעיקר הדין מותר, הואיל והגוי יכול לעשות את המלאכה

שאלה: האם מותר למסור רכב לתיקון במוסך של גויים, ביום שיש בצהריים ויקבלו מתוקן בבוקר יום ראשון, ויש להניח שהגוי עושה מלאכה גם בשבת, אלא שאינו אומר לו מתי לעשות?

איסור אמירה לנכרי

תשובה: ידוע בכל התלמוד (שבת ק"ג ע"א, עירובין ס"ז ע"ב, בבא מציעא ע"ב, ע"א וע"ד) ש"אמירה לנכרי - שבות". כלומר, שישנם דברים שחייבו חכמים לשבות מעשייתם בשבת, בנוסף על המלאכות שציוותה התורה לשבות מהן. ובכלל זה אמירה לנכרי לעשות דבר שאסור לישראל לעשותו, שאסור משום "שבות" דרבנן.

טעמי האיסור

טעם איסור אמירה לנכרי, מצינו שלשה טעמים. לדעת רש"י (ע"ז טו ע"א) הוא בכלל הדיבורים האסורים בשבת, שנלמד מן הפסוק (ישעיה נח יג) "ממצוא חפציו ודבר דבר", ואמירה לנכרי לא גרע מדיבורי חול. והרמב"ם (הל' שבת פ"ו ה"א) כתב שדבר זה אסור מדברי סופרים, כדי שלא תהא שבת קלה בעיניהם ויבואו לעשות בעצמן. ועוד כתב רש"י (שבת קנ"ג ע"א, בבא מציעא ע"ב, ע"ז כ"ב ע"א) שהוא משום סרך שליחות, דיש שליחות לנכרי לחומרא, והוא נחשב שלוחו של הישראל לעשות מלאכה בשבת.

שליחות בנכרי לחומרא

אף על פי שבדרך כלל "שליחות" שייך רק בישראל, ו"אין שליחות לנכרי", וכפי שלמדו בגמרא (קידושין מא ע"ב) ממה שנאמר בתורה לענין תרומת מעשר (במדבר יח כח): "כן תרימו גם אתם תרומת ה'מכל מעשרותיכם", שהתורה הוסיפה את המילה "גם", להקיש את השליח למשלח - "מה אתם בני ברית, אף שלוחכם בני ברית", ואין נכרי נעשה שליח.

וכגון אם מגיע עולה חדש מרוסיה, שאינו יהודי, והיהודי מוסר לו טבעת וממנה אותו לקדש אשה עבורו, או ממנה אותו ליתן גט לאשתו, וכן להפריש תרומה וכיו"ב, אינו מועיל, כי "מה אתם בני ברית" - המשלח שהוא יהודי, "אף שלוחכם בני ברית" - אף השליח צריך להיות יהודי באופן ברור.

של היהודי בערב-שבת או במוצאי-שבת, או מוקדם ביום ראשון, כיון שהגוי יבצע את המלאכה מתי שיבחר, אין בכך כלום, שהגוי על דעת עצמו עושה כן.

וכיו"ב פסק מרן בשו"ע (סי' רנב סעי' ב-ד) והוא על פי דברי הר"ן (שבת יט ע"א), שאם אומר לגוי בערב שבת לעשות לו מלאכה, כגון שיתפור לו בגד חדש לאירוע שיהיה לו ביום ראשון, כל שקצץ לו סכום מסויים, אם לא אמר לו לעשות בשבת, אף על פי שהגוי עשה את המלאכה בשבת, מותר לישראל ללבוש הבגד אפילו בשבת עצמה, כי הגוי אדעתא דנפשיה קא עביד.

ולפי זה גם בנידון שלנו, שהרכב של היהודי התקלקל, ורוצה למסור לתיקון במוסך של גויים, ומוסר לו הרכב בצהרי יום שישי ובא לקחת ביום ראשון בבוקר, הואיל ואין היהודי אומר לו לבצע התיקונים של הרכב בשבת, אלא רק משער שמן הסתם יתקן בשבת, מותר.

ואפילו לדעת הרמ"א (סי' רנב סעי' ד) שלכתחילה יש להחמיר כדעת האוסרים ללבוש הבגד בשבת כל שידוע שהגוי גמרו בשבת, וצריך להמתין במוצאי שבת זמן בכדי שיעשה, אלא אם הבגד נחוץ לו ללבושו בשבת, שאז יש להקל כדעת מרן, הא לאו הכי יש להחמיר, מכל מקום זה לענין בגד שתופר לו ונהנה ממנו בשבת, אבל בנידון דידן שהיהודי משתמש ברכב רק לאחר השבת, אף לדעת הרמ"א מותר.

האם צריך מרווח זמן לביצוע המלאכה בחול?

ובאופן שהזמן מצומצם, ואין שהות מספקת בידי הגוי לבצע כל התיקונים, אלא אם כן יעבוד גם בעצם יום השבת, כתב המגן אברהם (סי' שז ס"ק יא) לענין יום השוק של גויים שחל בשבת, שאסור ליהודי לתת מעות לגוי בערב שבת שיקנה לו חפץ בשבת, אף על פי שאינו אומר לו בפירוש שיקנה את החפץ בשבת, כי מאחר שידוע הוא שאי אפשר לקנות החפץ כי אם בשבת, הרי זה כאומר לו בפירוש שיקנה בשבת. וכן פסקו הט"ז (סק"ג) והאליה רבה (שם), שו"ת פנים מאירות (ח"א סי' לח), שו"ע הגר"ז (סי' שז ס"ט), ועוד כמה מרבני האשכנזים.

אולם מרן הבית יוסף כתב שאף באופן כזה שחל יום השוק בשבת, אם לא אמר לו בפירוש שיקנה לו בשבת, מותר, וכפי שפסק בשו"ע (סי' שז ס"ד). ובמנחת כהן (קונטרס משמרת השבת, שער א חלק ד) כתב שלענין הלכה כיון שמרן הבית יוסף סובר בדעת הר"ן שאין לאסור אלא כשאומר בפירוש לקנות ביום השבת, כדאי הוא מרן לסמוך עליו בזה, כיון שעיקר האיסור מדרבנן, ובשל סופרים הלך אחר המיקל. וכן פסק הגאון רבי יהודה עייאש (שו"ת בית יהודה ח"א או"ח סימן מד, ועי' מטה יהודה סי' רנב סק"א) כדעת מרן הבית יוסף, ודחה דברי הט"ז.

הוראות מרן - בין להקל, בין להחמיר!

ואמנם בשו"ת זרע אמת - לרבי ישמעאל הכהן (ח"א סי' לה) החמיר בזה, וכן בשו"ת חסד לאברהם (אלקלעי, או"ח סי' ט) כתב שהגם

שדעת מרן הבית יוסף להקל בזה, וכמו שהסכים עמו בספר מנחת כהן, מכל מקום לא מלאו לבו להתיר באופן כזה שאי אפשר לעשות אלא בעצם יום השבת, אף על פי שאינו אומר לו בפירוש שיעשה כן בשבת.

אולם רבינו יוסף חיים בעל ה'בן איש חי' כבר השיב על דבריהם בספרו רב ברכות (דף קנד) ובשו"ת רב פעלים (ח"ב או"ח סי' מג), וכתב לחזק דברי מרן השולחן ערוך, שמאחר שאנו קבלנו עלינו הוראות מרן, בין להקל בין להחמיר, יש להורות בזה כדברי מרן הבית יוסף. ולכן אף שבשו"ת זכור ליצחק (הר"י, סי' עב) כתב לחלוק בזה, העיקר להלכה כדעת מרן הבית יוסף והמנחת כהן. וכן כתב בשו"ת ישמח לבב (או"ח סי' ט).

הלכה למעשה

היוצא מזה למסקנא, שלדעת הבית יוסף מותר ליהודי למסור את רכבו לתיקון במוסך של גויים ביום שישי אחה"צ, ויבוא לקחתו משם במוצאי שבת או בבוקר יום ראשון, אם אינו אומר לו בפירוש שיעשה המלאכה בשבת, ואין איסור בכך. והרוצה להחמיר ולהמתין מספר שעות אחר צאת השבת, או לבוקר יום ראשון, עדיף יותר, והמחמיר תבוא עליו ברכה. אך מעיקר הדין כל שאינו אומר לו בפירוש לעשות בשבת, מותר.

ניתן להשיג בחנויות הספרים

בשורה משמחת לשוחרי תורה
יצא לאור הספר
"ילקוט יוסף"
מועדים
ארבע תעניות
מנהגי "בין המצרים", דיני תשעה באב
דיני "הסוּחַל המערבי"
ודר הבית וקיצור דיני אבלות

מאת מרן הראשון
לציון רבנו
יצחק יוסף
שליט"א
הרב הראשי לישראל

'פינת ההלכה' של מרן הראשון לציון שליט"א משודרת בכל יום שישי בשעה 15:45 - 'כאן-מורשת'
ניתן להאזין גם בקו 'בית יצחק': 0772-660-880 בשידור חי וחוזר

להנצחות (להצלחות, לרפואות ולעילוי נשמות) ולקבלת הגיליון במייל: yk3121405@gmail.com | כל הזכויות שמורות ©

